

Але механізм страхового захисту інвестицій від політичних ризиків цим агентством не використовується. Тому вирішення проблеми щодо надання державної підтримки вітчизняним експортерам та інвесторам, у тому числі малому і середньому бізнесу шляхом страхування політичних ризиків, які не охоплені комерційним страхуванням, сприяло б формуванню в країні ринку інвестиційних проектів і дало можливість вітчизняним інвесторам освоювати нові ринки, мінімізуючи некомерційні ризики втрати капіталу.

УДК 338.242

А. В. Кудінова,

к.е.н., доцент кафедри політекономії
факультетів управління та маркетингу,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

СПОЖИВЧІ ВИДАТКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ У СИСТЕМІ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ І РОЗВИТКУ

Споживчі витрати домогосподарств традиційно розглядаються економічною наукою як важлива складова потоків у системі відтворення суспільного виробництва. При цьому вже з часів класичної політекономії, зростання споживчих витрат (окрім специфічних різновидів споживчих витрат, що класики вважали «непродуктивним споживанням») розглядаються як складові розширеного відтворення суспільного виробництва [1]. Неокласична школа тлумачила додаткові споживчі витрати домогосподарств як важливе джерело фінансових ресурсів для розширеного відтворення бізнесу, концентруючись на моделюванні таких пропорцій розподілу доходів між споживанням і заощадженням, а останніх — між альтернативними формами фінансових і реальних капітальних активів, що дозволяли, за виразом Харррода «максимізувати споживання за дотримання врівноваженого темпу економічного зростання» (див., наприклад, [2—4]).

З утвердженням теорії людського капіталу, бачення закономірностей формування структури витрат домогосподарств та її впливу на темпи економічного зростання збагатилась завдяки

тлумаченню деяких різновидів витрат (наприклад на освіту й підвищення кваліфікації, отримання більш оперативної, повної й достовірної інформації про стан ринку праці, поліпшення здоров'я та працездатності тощо) як таких, що якісно відрізняються від споживчих видатків, а стають інвестиціями в зростання виробничих можливостей суспільства [5, 6].

Відповідна теоретичній концепції розширення ролі споживчих видатків в системі чинників зростання і розвитку тенденція домінувала після першої третини ХХ ст. і в державній економічній політиці. Сприяння вирівнюванню процесів розподілу доходів (що супроводжувалось скороченням частки заощаджень через меншу схильність до заощадження властиву отримувачам менших доходів), розширення масштабів державних соціальних програм, активний розвиток комерційного підприємництва в сфері соціального і пенсійного страхування — все це сприяло подоланню принципового недоліку капіталістичної індустріальної економіки початку ХХ ст. — надмірному обмеженню споживання переважної більшості учасників суспільного виробництва. В категоріях теорії людського капіталу — це етап, коли активізація інвестування в накопичення людського капіталу стало провідним засобом перетворення розширення особистого споживання в чинник зростання виробничих можливостей. Не важко помітити виражену кореляцію між розширенням доступу населення до якісної освіти, медицини, соціального страхування і темпами зростання виробничих можливостей, нарощуванням обсягів суспільного продукту [7]. Друга третина ХХ ст. у провідних країнах — період, коли розширення особистого споживання досить міцно корелює із зростанням якості особистісного ресурсу суспільного виробництва, відповідно — більші обсяги споживання перетворюються на більші виробничі можливості, зберігаючи таким чином провідну умову стабільності будь-якої господарської системи — відповідність міри споживання і міри результативності виробництва.

Вважаємо важливим, що позитивні процеси, що відбулись у світовій економіці під впливом такого розширення споживання (утвердження суспільства масового споживання в провідних індустріальних країнах) поєднувались із зародками проблем, що гостро виявились уже в 80-ті роки. Адже недоліки функціонування суспільних механізмів нормування доступу до благ початку ХХ ст. водночас зберігали суспільства від проблеми поширення надлишкового споживання, гарантуючи виконання центральної, на нашу думку умови сталого розвитку: переважан-

ня міри продуктивності праці особи над мірою споживання, що ринок санкціонував для неї.

Перші ознаки порушення цієї базової умови в розвинутих країнах виявили себе в фінансових кризах 80-тих. Зокрема, інфляційні процеси, які в межах монетаристського напрямку економічної науки прийнято пояснювати порушенням вимог фінансової стабільності. Наприклад, надмірні державні витрати, що через «ефект витіснення» зменшували інвестиційну активність приватного сектору, невиправдане розширення споживчого кредитування і «дешевизна грошей», що руйнували необхідну для здійснення довгострокових інвестицій макроекономічну стабільність та зумовлювали неефективний перерозподіл доходів через неочікувану інфляцію тощо. Замість недоспоживання (надмірного обмеження споживання, що не дозволяло реалізувати наявний виробничий потенціал) джерелом проблем суспільства стало «надспоживання» — надмірне розширення доступу до благ, що не супроводжувалось адекватним зростанням виробничих можливостей. Так, аналізуючи причини глобальних криз початку XXI ст. російський академік В.П. Кіреєв наголошує: «Це криза не перевиробництва, анадспоживання. Її витoki не в сфері виробництва, яка більш менш тримається, а у луснувшемu споживацькомu пузирі, роздутomу в сфері обігу» [8].

Причину такого явища ми вбачаємо у тому, що особисте споживання меншою мірою, ніж на попередньому етапі стало поєднуватись із інвестуванням у людський капітал. Розширення доступного набору благ перестало супроводжуватись розвитком людини та її професійно значущих якостей, більший доступний особі комфорт вже не означав зростання продуктивності залучення такої особи до суспільного виробництва. Саме в цьому ми вбачаємо глибинні причини негараздів, що зумовили кризові явища в провідних країнах у 80-ті та спричинили поширення глобальної фінансової кризи в 2008—2009 рр.. Отже кризи кінця XX ст. і першої декади XXI ст. — нове виявлення тієї самої тенденції — розширення особистого споживання не супроводжується накопиченням людського капіталу, як втіленням додаткової продуктивної здатності. Нарощення комфорту існування не супроводжується зростанням продуктивності, відповідно — виникає незбалансованість між виробництвом і споживанням, яка проявляється в кризових явищах, механізм спрацювання яких — фінансовий, але причини — саме в сфері неспроможності особистого споживання забезпечити затребувані суспільством темпи приросту продуктивних сил учасників суспільного виробництва.

Список літератури

1. *Рикардо Д.* Начала политической экономии и налогового обложения / Мировая экономическая мысль. Сквозь призму веков. В 5 т. / Сопред. редкол. Г.Г. Фетисов, А.Г. Худокормов. Т. I. От зари цивилизации до капитализма / Отв. ред. Г.Г. Фетисов. — М.: Мысль, 2004. — 718 с. — С. 445.
2. *Solow R.M.* A Contribution to the Theory of Economic Growth.- Quarterly Journal of Economics 70 (February 1956), p. 65—94.
3. *Р.Ф. Харрод* К теории экономической динамики / Мировая экономическая мысль. Сквозь призму веков. В 5 т. / Сопред. редкол. Г.Г. фетисов, А.Г. Худокормов, Т.IV. Век глобальных трансформаций / Отв. ред. Ю.Я. Ольсевич. — М.: Мысль, 2004. — 942 с. — С. 170—185.
4. *К. Шелл.* Неоклассические модели роста / электронный ресурс режим доступа: : http://economicus.ru/cgi-ise/gallery/works/shall_pxp
5. *Mincer, Jacob.* Schooling, experience and earnings— N.Y., 1975. — 268 p.
6. *Стюарт Дж.А.* Интеллектуальный капитал — новый источник богатства организаций — Пер. с англ. В Ноздриной. — М.: Поколение, 2007. — С. 368.
7. Доклад о развитии человека 2010 / 20-е, юбилейное издание. Реальное богатство народов: пути к развитию человека. М.: Издательство «Весь мир», 2010. — С. 45—52.
8. *А.П. Киреев* Puzzle Кругмана / Препринт ВШЭ. — М., 2010. — С. 287.

УДК 330:12

Kateryna Yuriyivna Kukurudziak,

student of International Economics and Management Faculty
Kyiv National Economic University named
after Vadym Hetman

KEY TRENDS OF HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT AND ITS FINANCING IN UKRAINE

During the last few years the global financial crisis has reinforced the contrast between economies and employment markets around the world. When existing demographic trends are added to the mix, it's clear that organizations are facing sharply contrasting human capital challenges from region to region. In such circumstances one of the most important strategical tasks for Ukrainian economy is to provide recreation of public and individual human capital in order to ensure